

Гусарєва О.С. – доцент кафедри
цивільного права та процесу
Національного авіаційного університету,
кандидат юридичних наук

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ЯК ГАРАНТ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Сучасний етап розвитку світового співтовариства свідчить, що проблематика захиту прав людини давно вийшла за межі державного регулювання й потребує створення відповідних універсальних міжнародно-правових стандартів.

Міжнародне право, на відміну від класичного, розглядає проблему забезпечення прав і свобод людини не як справу, яка має виключно внутрішньодержавний характер, але як питання, яке стосується всього міжнародного співтовариства й потребує об'єднання зусиль. Саме для контролю за дотриманням прав і свобод людини й громадянина, закріплених у Європейській конвенції прав людини (далі – Конвенція), у 1959 році був створений Європейський Суд з прав людини (далі – Суд, ЄСПЛ).

Україна є державою-учасницею Конвенції, а отже має ряд зобов'язань щодо дотримання й виконання її положень. Це ж стосується й виконання рішень Європейського суду. Проте, слід наголосити, що їх виконання на території України в багатьох випадках ускладнюється, зокрема, відсутністю гармонізованого національного законодавства, неузгодженістю правозастосовчої практики, затягуванням процесуальних строків, відсутністю належного фінансового забезпечення тощо. Зростаюча статистика звернень українців до Європейського суду свідчить про недосконалість вітчизняної судової системи, значну кількість недоліків самого процесу здійснення правосуддя. [4] Зазначене актуалізує питання підвищення ролі Європейського суду в процесі захисту основних прав.

Упродовж майже півстоліття Суд виніс понад 12 тис. рішень. Ці рішення, які є обов'язковими для виконання державами-членами Ради Європи, яких вони стосуються, стали

поштовхом для змін національного законодавства й адміністративної практики в різних сферах європейських країн. Сьогодні ЄСПЛ відіграє роль «спільного знаменника» демократій Великої Європи, і вже став, за висловом самого Суду, «інструментом встановлення європейського публічного порядку» і справжньою «совістю Європи». Поступово у своїх рішеннях Суд все частіше застосовує принцип еволюційного й динамічного тлумачення Конвенції й таким чином розширює сферу розглянутих суспільних питань. [1]

У 2016 році Україна зайняла перше місце за кількістю справ, які надійшли на розгляд до Європейського суду. Їх кількість перевищила 22,5 відсотки від загальної кількості поданих справ і становить 18 150. При цьому, триває активна робота не тільки щодо підтримки та супроводження вже поданих міждержавних заяв, а й щодо збору та вивчення відповідної інформації на предмет формулювання нових скарг. Крім того, постійно здійснюється допомога суб'єктам нормотворення щодо приведення проєктів нормативних актів у відповідність до вимог Конвенції та роз'яснення особливостей застосування конвенції та практики Європейського суду у відповідній сфері. [3]

Загалом, багаторазова констатація Європейським судом ряду порушень основних прав людини в Україні дає змогу стверджувати про існування конкретного кола проблем, які призводять до таких порушень. Такі проблеми стосуються як сфери законодавства, так і сфери практики правоохоронних органів та судів. За таких обставин, на державному рівні актуалізується проблематика удосконалення національного законодавства та адміністративної практики.[2]

Підсумовуючи викладене, уявляється можливим зробити наступні висновки. Європейський суд з прав людини являє собою особливий механізм захисту прав та свобод людини, значення якого важко переоцінити. У свою чергу, кількість звернень до Суду та, відповідно, порушених справ проти конкретної держави є своєрідним лакмусовим папірцем, що визначає рівень ефективності національної системи захисту

прав та свобод людини. Динаміка виконання рішень Суду та виправлення вказаних порушень свідчить про гнучкість та готовність держави до системних перетворень у сфері захисту прав людини. Визнаючи практику ЄСПЛ у якості правового орієнтиру для розвитку вітчизняної судової системи, Україна, тим самим, реалізує виконання ряду взятих на себе міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав та свобод, а отже й отримає змогу наблизитись до визнаних світовою спільнотою демократичних засад, ідеалів рівності та свободи.

Список використаних джерел:

1. Д'єдон, Г. Т.. Європейський суд з прав людини: нові виклики [Текст] / Грегорі Туан Д'єдон, В. Рева // Юридичний журнал. - 2013. - N 4. - С. 104-111.

2. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2012 році. [Електронний ресурс].- Режим доступу до матеріалів: <http://www.minjust.gov.ua/9329>

3. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2016 році. [Електронний ресурс].- Режим доступу до матеріалів: <http://old.minjust.gov.ua/9329>

3. Statistical information by European Court of Human Rights. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Reports+and+Statistics/Statistics/Statistical+data/>